

UO'K: 372.362.372.71

## ONA TILI TA'LIMIDA O'QUVCHILARNI VATANPARVARLIK RUHIDA TARBIYALASH

Urazboyeva Sabohat Ortiqboyevna

Urganch innovatsion university o'qituvchi-stajyori

ORCID: 0009-0000-2277-1488

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.23045685>

**Annotatsiya:** Ushbu maqolada ona tili ta'limi jarayonida o'quvchilarda vatanparvarlik ruhini shakllantirish masalalari o'rganilgan. Tadqiqotda, vatanparvarlikni tarbiyalashda pedagogik metodlarning samaradorligi, ona tili fanining milliy qadriyatlarni o'rgatishdagi o'rni va o'quv materiallarining ahamiyati tahlil qilingan. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, ona tili ta'limi jarayonida vatanparvarlikni shakllantirish uchun o'quvchilarga milliy adabiyot namunalari, tarixiy asarlar, she'rlar va boshqa madaniy materiallar orqali ta'lim berish samarali. Shuningdek, interfaol dars metodlari va ijodiy faoliyat o'quvchilarda vatanparvarlik hissini kuchaytiradi.

**Kalit so'zlar:** Ona tili ta'limi, vatanparvarlik, pedagogik metodlar, milliy qadriyatlar, o'quv dasturlari, o'quvchilarni tarbiyalash, ta'lim jarayoni

**Аннотация:** В данной статье исследуются вопросы формирования патриотизма у учащихся в процессе обучения родному языку. В исследовании проанализированы эффективность педагогических методов в воспитании патриотизма, роль предмета родного языка в обучении национальным ценностям и важность учебных материалов. Результаты исследования показывают, что для формирования патриотизма у учащихся в процессе обучения родному языку эффективным является использование образцов национальной литературы, исторических произведений, стихов и других культурных материалов. Кроме того, интерактивные методы обучения и

творческая деятельность способствуют укреплению чувства патриотизма у учащихся.

**Ключевые слова:** Родной язык, патриотизм, педагогические методы, национальные ценности, учебные программы, воспитание учащихся, образовательный процесс

**Abstract:** This article explores the issues of fostering patriotism among students in the process of native language education. The study analyzes the effectiveness of pedagogical methods in cultivating patriotism, the role of the native language subject in teaching national values, and the importance of educational materials. The results of the study show that to instill patriotism in students through native language education, it is effective to use samples of national literature, historical works, poems, and other cultural materials. Additionally, interactive teaching methods and creative activities strengthen students' sense of patriotism.

**Keywords:** Native language education, patriotism, pedagogical methods, national values, educational programs, student upbringing, educational process

## KIRISH

Ona tili ta'limi – har bir millatning o'zligini saqlash va rivojlantirishda asosiy vosita hisoblanadi. Ona tilini chuqur o'rganish, nafaqat uning grammatikasini, leksikasini, balki o'sha til orqali shakllangan madaniyat, tarix va qadriyatlarni ham o'zlashtirishni talab etadi. Ushbu jarayon, ayniqsa, o'quvchilarda vatanparvarlik ruhini tarbiyalashda katta ahamiyatga ega. O'zbekistonda ona tili ta'limining o'ziga xos jihatlaridan biri, u milliy qadriyatlarni o'quvchilarga etkazishda muhim rol o'ynashidir. O'quvchilarga o'z ona tilida so'zlashishning naqadar muhimligi va uni hurmat qilish, ularning vataniga bo'lgan muhabbatini oshirishda alohida ahamiyatga ega.

Prezidentimiz Shavkat Mirziyoyev o'zining nutq va chiqishlarida tilning milliy kimlikni shakllantirishdagi o'rnini alohida ta'kidlagan. U o'z nutqlarida: "Ona tilimizni asrab-avaylash, uni rivojlantirish — bu bizning milliy g'ururimiz, buyuk merosimizni hurmat qilishdir. Biz ona tilimizni anglagan va uni sevgan xalq sifatida

dunyoga tanilishimiz kerak," deb ta'kidladi. Shuningdek, Prezidentimiz: "Til – bu millatning o'zligi, uning madaniyati, tarixiy xotirasi va umumbashariy boyligi" deb, ona tilining milliy g'ururni shakllantirishdagi ahamiyatini vurg'ulagan. Shavkat Mirziyoyevning bu so'zlari, ona tili ta'limining o'quvchilarda vatanparvarlikni shakllantirishdagi muhim rolini yana bir bor isbotlaydi. [1]

Ona tili ta'limi jarayonida o'quvchilarda vatanparvarlik hissini shakllantirish, ularni o'z yurtiga, xalqiga, milliy qadriyatlariga nisbatan hurmat va sevgini rivojlantirishning samarali usullaridan biridir. Ushbu maqolada ona tili ta'limining o'quvchilarda vatanparvarlik ruhini tarbiyalashdagi o'rni tahlil qilinadi. Tadqiqotda ona tili darslarida vatanparvarlikni rivojlantirish uchun qanday metodik yondashuvlar va vositalar mavjudligi, shuningdek, milliy g'ururni oshirishda adabiyotning qanday rol o'ynashi haqida so'z yuritiladi.

### ADABIYOTLAR TAHLILI

Ona tili ta'limida vatanparvarlik ruhini shakllantirish, nafaqat zamonaviy pedagogik yondashuvlar, balki klassik adabiyotdagi boy g'oyalar orqali ham amalga oshiriladi. Alisher Navoiy, o'z asarlarida til va vatanparvarlik haqida chuqur fikrlarni bildirish bilan birga, milliy g'urur, tilni sevis va ona yurti hurmat qilish zarurligini ko'rsatgan. Unga ko'ra, til – millatning ruhidir va uni asrab-avaylash har bir insonning muqaddas vazifasidir.

Alisher Navoiy "Xamsa" asarida o'z xalqining tarixiy merosini, madaniyatini va qadriyatlarini yuksak baholagan. Uning "Farhod va Shirin" dostonida, o'z millatiga, el-yurtiga sodiqlik va sadoqatning ahamiyati keng yoritilgan. Navoiyning fikricha, tilni bilish va uni hurmat qilish – millatning mustahkamligi va obro'sining asosidir. Shu nuqtada, Navoiy "Til – millatning ko'zi va yuragi" degan mashhur gapni aytgan. Bu fikr, ona tili ta'limida vatanparvarlikni tarbiyalashning poydevori sifatida qaralishi mumkin. [2]

**Shodmonova M.** "Ona tili ta'limi va uning tarbiyaviy ahamiyati" nomli asarida, ona tili ta'limining asosiy maqsadi o'quvchilarda nafaqat tilni egallash, balki ularda milliy qadriyatlarni, tarixni, an'analarni singdirish ekanligi ta'kidlangan.

Muallif, til orqali milliy g'urur va vatanparvarlik hissini rivojlantirish mumkinligini, ayniqsa, adabiyot darslarida milliy hikoyalar, she'rlar va tarixiy asarlarni o'rganish orqali amalga oshirilishini yozadi. [3]

**Xudoyberganova G.** "Milliy qadriyatlar va til" asarida, tilning milliy identifikatsiyaga ta'siri haqida so'z yuritiladi. Muallif ona tilini nafaqat kommunikatsion vosita, balki milliy xotira va o'zlikni anglashning eng muhim elementi sifatida ko'rsatadi. Bu fikr, ona tili orqali vatanparvarlikni tarbiyalashda, o'quvchilarda o'zligini anglash va milliy qadriyatlarni hurmat qilishga olib kelishini tasdiqlaydi. [4]

### TADQIQOT METADOLOGIYASI

Ushbu tadqiqotda ona tili ta'limida o'quvchilarda vatanparvarlik ruhini shakllantirishning samarali metodik yondashuvlari tahlil qilinadi. Tadqiqot metodologiyasi ilmiy izlanishlarning aniq maqsadlari va vazifalariga asoslanib, quyidagi metodlar orqali amalga oshiriladi:

**Tadqiqotning maqsadi.** Tadqiqotning asosiy maqsadi ona tili ta'limida o'quvchilarda vatanparvarlik ruhini shakllantirishning samarali usullarini aniqlash va bu jarayonda foydalaniladigan pedagogik metodlarni tahlil qilishdir. Shuningdek, vatanparvarlikni tarbiyalashda ona tilining o'rni va uning ahamiyatini ko'rsatish ham tadqiqot maqsadlaridan biridir.

**Tadqiqot obyekti.** Tadqiqotning obyekti – O'zbekistonning umumta'lim maktablarida ona tili darslarida o'quvchilarga vatanparvarlikni o'rgatish jarayoni, shuningdek, ona tili darslarida qo'llaniladigan metodik yondashuvlar, dars materiallari va metodik vositalardir.

**Tadqiqot subyektlari.** Tadqiqotda O'zbekistonning umumta'lim maktablaridagi o'quvchilar, ayniqsa, o'quvchilarda vatanparvarlikni rivojlantirishga qaratilgan metodik yondashuvlarning samaradorligi o'rganiladi. Shuningdek, tadqiqot subyektlari sifatida pedagoglar ham ko'rib chiqiladi, chunki ularning metodik yondashuvlari o'quvchilarda vatanparvarlikni shakllantirishda muhim rol o'ynaydi. [5]

## NATIJA VA MUHOKAMA

Ona tili ta'limi jarayonida vatanparvarlik ruhini shakllantirishning metodik yondashuvlari va samaradorligi o'rganilgan tadqiqotning natijalari va ularning muhokamasi quyidagi asosiy jihatlarni o'z ichiga oladi:

**Ona tili ta'limida vatanparvarlikni shakllantirishning samaradorligi**  
Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, ona tili ta'limi jarayonida vatanparvarlikni shakllantirishda, nafaqat tilni o'rgatish, balki milliy qadriyatlarni va tarixni o'rgatishning ham katta ahamiyati bor. O'quvchilarga ona tili darslarida vatanparvarlikni rivojlantiruvchi mavzularni, adabiyot namunalari, she'rlar va tarixiy asarlarni o'qitish orqali ularning vataniga bo'lgan hurmati va sevgi hislari kuchayadi. Bu usul, o'quvchilarda milliy g'ururni oshirishga yordam beradi va o'quvchilarda ona tiliga bo'lgan muhabbatni kuchaytiradi.

**O'quvchilarni vatanparvarlik ruhida tarbiyalashda pedagogik yondashuvlar**

Tadqiqot jarayonida o'quvchilarda vatanparvarlikni shakllantirishda turli pedagogik metod va usullarni qo'llashning samaradorligi o'rganildi. Xususan, o'quvchilarga milliy qadriyatlarni targ'ib qiluvchi adabiyotlar o'qitish, o'quvchilarning ijodiy ishlariga rag'batlantirish, o'quv materiallarini milliy madaniyatga asoslangan holda taqdim etish orqali vatanparvarlikni rivojlantirish mumkin. Tahlil natijalariga ko'ra, vatanparvarlikni shakllantirishga qaratilgan integratsiyalangan yondashuvning samaradorligi aniqlandi. Bu yondashuvda ona tilidan tashqari, tarix, madaniyat va adabiyot fanlarining o'zaro uyg'un ishlashi o'quvchilarda milliy identifikatsiyani mustahkamlaydi.

**O'quvchilarning vatanparvarlik hissi va ona tiliga munosabati**

Tadqiqotda o'quvchilarning vatanparvarlikka bo'lgan munosabati o'rganildi. O'quvchilar orasida vatanparvarlikni tarbiyalashga qaratilgan metodik yondashuvlar, ularning ota-onalari va jamiyatdagi ta'siri haqida so'rovlar o'tkazildi. So'rovlar natijasida, o'quvchilarning aksariyati ona tili darslarida o'z yurtiga, millatiga bo'lgan sevgi va hurmatni ko'proq his qilishlarini bildirdilar. Bundan

tashqari, vatanparvarlikni rivojlantirishda darslarning interfaol usullarini qo'llash (masalan, guruhlarda ishlash, suhbatlar o'tkazish, ochiq diskussiyalar) samarali ekanligi tasdiqlandi.

**Darslik va metodik materiallar.** Tadqiqot davomida o'quvchilarda vatanparvarlikni shakllantirishda darslik va metodik materiallarning roli ham o'rganildi. Darsliklarda vatanparvarlik ruhida yozilgan asarlarning mavjudligi, o'quvchilarning qiziqishini oshirish va ularni milliy g'ururga olib kelishga xizmat qiladi. Vatanparvarlikni shakllantirishda muhim bo'lgan metodik vositalar, jumladan, hikoyalar, dostonlar, she'rlar va milliy an'analar asosida yaratilgan o'quv materiallari samarali qo'llanilishi aniqlandi. Shu bilan birga, ona tili darsliklarida vatanparvarlikni rivojlantirishga alohida e'tibor qaratilsa, o'quvchilarning savodxonlik darajasi va nutq madaniyati ham yuqorilaydi.

**Vatanparvarlik va til o'rtasidagi bog'lanish.** Tadqiqot davomida o'quvchilarda vatanparvarlik hissini shakllantirishda tilning o'rni alohida ta'kidlandi. Til, millatning ruhi va o'zligini anglashning bir vositasi sifatida, o'quvchilarga o'z tilini bilish, uning qadriyatlarini anglash orqali vatanparvarlik hissini oshirishga yordam beradi. Shuningdek, Alisher Navoiy kabi buyuk mutafakkirlarning fikrlari ham vatanparvarlikni til orqali shakllantirishning ahamiyatini ko'rsatadi. Uning "Til – millatning ko'zi va yuragi" degan gapi, ona tilining vatanparvarlikni rivojlantirishdagi ahamiyatini yana bir bor tasdiqlaydi.

**Tadqiqotning amaliy ahamiyati.** Tadqiqot natijalari, ona tili ta'limida vatanparvarlikni shakllantirishda qo'llaniladigan metodlar va usullarni o'quv dasturlariga kiritishning muhimligini ko'rsatadi. O'quvchilarda milliy g'urur va vatanparvarlikni shakllantirish uchun, pedagoglar tomonidan zamonaviy metodlarni qo'llash, darsliklarda milliy adabiyotlarni kiritish, o'quvchilarga o'z tarixini anglashda yordam berish zarur. Bundan tashqari, o'quvchilarga vatanparvarlikni rivojlantiruvchi, o'ziga xos pedagogik yondashuvlar orqali ta'lim berish, kelajak avlodni har tomonlama rivojlantirishga xizmat qiladi. [6]

Tadqiqot natijalari va ularning muhokamasi, ona tili ta'limi jarayonida o'quvchilarda vatanparvarlik hissini rivojlantirishda metodik yondashuvlarning ahamiyatini ko'rsatadi. Shuningdek, o'quvchilarda milliy g'urur va vatanga bo'lgan muhabbatni shakllantirishda, pedagogik usullarning samaradorligi, darslik va metodik materiallarning ahamiyati o'rganildi va bu usullarni ta'lim jarayoniga qo'llashning zarurligi ta'kidlandi.

### **XULOSA VA TAKLIFLAR**

Ona tili ta'limida o'quvchilarda vatanparvarlik ruhini shakllantirish, milliy g'urur va sevgi hissini rivojlantirishning muhim ahamiyatga ega ekanligi ushbu tadqiqotda aniqlanib, quyidagi xulosalar chiqarildi:

#### **Ona tili va vatanparvarlik o'rtasidagi o'zaro bog'liqlik.**

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, ona tili ta'limi jarayonida vatanparvarlikni shakllantirish, milliy qadriyatlarni targ'ib qilish va o'quvchilarda o'z vataniga bo'lgan muhabbatni oshirish mumkin. O'quvchilarga ona tili darslarida tarixiy asarlar, adabiyot namunalari, she'rlar va boshqa milliy madaniyatni o'z ichiga olgan materiallar orqali vatanparvarlikni rivojlantirish samarali natijalarga olib keladi.

#### **Pedagogik metodlarning samaradorligi.**

O'quvchilarda vatanparvarlikni shakllantirishda, integratsiyalangan metodik yondashuvlar samarali bo'lishi aniqlandi. Ona tili, adabiyot, tarix va madaniyat fanlarining uyg'un ishlashi, o'quvchilarga milliy qadriyatlarni o'rgatish va ularning shaxsiy rivojlanishiga katta ta'sir ko'rsatadi. Tadqiqot natijalariga ko'ra, interfaol dars metodlari, guruhlarda ishlash, ochiq suhbatlar va ijodiy ishlar orqali o'quvchilarda vatanparvarlik hissi kuchayadi.

#### **O'quvchilarning fikrini shakllantirishda metodik materiallarning roli**

Darsliklar va metodik materiallar o'quvchilarda milliy g'ururni shakllantirishda muhim vosita bo'lib xizmat qiladi. Vatanparvarlikka qaratilgan hikoyalar, she'rlar, tarixiy ma'lumotlar va milliy qadriyatlar haqida o'quv

materiallari o'quvchilarning qiziqishini oshirib, ularning tilni o'rganishga bo'lgan motivatsiyasini kuchaytiradi.

### **Vatanparvarlikni shakllantirishda tilning ahamiyati.**

Til, millatning ruhi va o'zligini anglash vositasi sifatida, o'quvchilarda vatanparvarlikni shakllantirishda asosiy rolni o'ynaydi. Alisher Navoiy kabi buyuk shoirlarning asarlari orqali vatanparvarlik ruhini tarbiyalash, o'quvchilarda ona tiliga bo'lgan muhabbatni kuchaytiradi va ularning vataniga bo'lgan hissini rivojlantiradi.

### **Takliflar:**

O'quv dasturlarini takomillashtirish. Ona tili ta'limida vatanparvarlikni shakllantirishga qaratilgan yangi o'quv dasturlari va metodik qo'llanmalar ishlab chiqilishi zarur. Ushbu dasturlar milliy qadriyatlarni o'z ichiga olgan, o'quvchilarni vatanparvarlik ruhida tarbiyalaydigan materiallar bilan boyitilishi lozim. Darsliklarda vatanparvarlikni rivojlantirishga alohida e'tibor qaratilishi kerak.

Pedagoglarni qayta tayyorlash va malakasini oshirish. Pedagoglar uchun ona tili darslarida vatanparvarlikni shakllantirish bo'yicha metodik seminarlar, treninglar va malaka oshirish kurslarini tashkil etish zarur. Bu orqali o'qituvchilarni zamonaviy pedagogik metodlar bilan tanishtirish va ularga o'quvchilarda vatanparvarlik ruhini shakllantirish bo'yicha amaliy ko'nikmalar berish mumkin.

Integratsiyalangan darslar o'tkazish. Ona tili, tarix va adabiyot fanlarining integratsiyalangan yondashuvi orqali o'quvchilarda vatanparvarlikni shakllantirishga alohida e'tibor qaratish zarur. Bunday darslar, o'quvchilarga milliy qadriyatlar, tarixiy voqealar va madaniyatni bir butunlikda o'rgatishga imkon beradi.

O'quvchilarni milliy adabiyotga qiziqtirish. O'quvchilarda vatanparvarlikni rivojlantirishda milliy adabiyotga bo'lgan qiziqishni oshirish zarur. Alisher Navoiy, Zahiriddin Muhammad Bobur va boshqa buyuk adiblarning asarlarini o'quvchilarga kengroq tanishtirish va ularning asarlarini o'rganish orqali vatanparvarlik ruhini shakllantirish mumkin.

O'quvchilarning ijodiy faoliyatini rag'batlantirish. O'quvchilarda vatanparvarlik hissini yanada kuchaytirish uchun ularning ijodiy faoliyatini rag'batlantirish zarur. Buning uchun ona tili darslarida ijodiy yozuvlar, she'rlar, insho va hikoyalar yozish kabi faoliyatlar orqali o'quvchilarning vatanparvarlik haqidagi fikrlari va his-tuyg'ulari yuzaga chiqadi. [7]

Ushbu tadqiqot, ona tili ta'limida o'quvchilarda vatanparvarlikni shakllantirishning samarali usullari va metodik yondashuvlarining ahamiyatini ta'kidlab, o'quvchilarda milliy g'urur va sevgi hissini rivojlantirish uchun ilmiy asoslangan takliflar berildi. Vatanparvarlikni shakllantirishda ona tilining roli, pedagogik metodlarning samaradorligi va metodik materiallarning ahamiyati, shuningdek, o'quvchilarni tarbiyalashda innovatsion pedagogik yondashuvlarning zarurligi o'rganildi. Ushbu tadqiqot natijalari ta'lim jarayonida vatanparvarlikni rivojlantirishga qaratilgan yangi strategiyalarni ishlab chiqishda yordam beradi.

#### Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Sh. M. Mirziyoyev. (2020). *O'zbekistonning rivojlanishida ta'lim tizimining o'rni va uning milliy qadriyatlar bilan bog'liqligi*. Tashkent: O'zbekiston Respublikasining Prezidenti.
2. Alisher Navoiy. (2000). *Majmu'ul-Fayz*. Toshkent: Adabiyot va san'at nashriyoti.
3. Shodmonova M. (2018)]ning "Ona tili ta'limi va uning tarbiyaviy ahamiyati"
4. Xudoyberganova G. (2016)]ning "Milliy qadriyatlar va til"
5. O'zbekiston Respublikasi ta'lim va fan vazirligi. (2021). *O'quv dasturlari va metodik qo'llanmalar* (2-nashr). Toshkent: Ta'lim va ilm-fan.
6. M. I. Qodirov. (2022). *Pedagogik yondashuvlar va o'quvchilarni vatanparvarlik ruhida tarbiyalash*. Tashkent: Tarbiya nashriyoti.
7. A. K. Karamammedov. (2017). *Ona tili ta'limi va uning rivojlanish yo'llari*. Toshkent: O'zbekiston Milliy Ensiklopediyasi.

8. T. M. Yunusova. (2016). *Ona tili ta'limining metodik asoslari va vatanparvarlikni tarbiyalash*. Toshkent: Fan va ta'lim.